

Α΄. ΤΙ ΕΙΝΑΙ;

1. Το πρώτο ερωτικό σκίρτημα

Πού ήσουν; Τι σκεπτόσουν; Τι έκανες, όταν σε χτύπησε για πρώτη φορά το βέλος του έρωτα; Εγώ βρισκόμουν σε έναν παράδρομο, στην πόλη που γεννήθηκα, τη Μπριάνζα, κι έπαιζα βόλει μπροστά στα κάγκελα μιας πολυκατοικίας με δυο φίλους που μου ξαναπετούσαν τη μπάλα μέσα από έναν μεγάλο ακάλυπτο χαλικόστρωτο χώρο. Ήταν ένα απόγευμα στα μέσα του Οκτωβρίου, και είχα μόλις αρχίσει το Γυμνάσιο. Εκείνη ήρθε και κοίταζε για μερικά λεπτά και μετά, ίσως γιατί με έβλεπε να δυσκολεύομαι που οι άλλοι ήταν περισσότεροι, ή ίσως απλώς επειδή το ήθελε, μου ζήτησε να παίξει. Απάντησα ναι, χωρίς να δώσω σημασία, αλλά κι επειδή την είχα περάσει γι' αγόρι. Και μόνο στο τέλος του παιχνιδιού, κοιτώντας την κι ακούγοντάς την καλύτερα, κατάλαβα ότι δεν ήταν αγόρι, ήταν χαριτωμένη κιάλας, και όταν τη ρώτησα πώς τη λένε, η φωνή της μου ακούστηκε μελωδική και το όνομά της σπουδαίο, σχεδόν αριστοκρατικό. Τότε, κοιτάζοντάς την στα μάτια, είδα να ανοίγει κάτι σαν δάσος και αμέσως βρέθηκα μέσα του.

Είναι η πρώτη φορά που θυμάμαι την καρδιά μου να χτυπά έτσι, όμως φαντάζομαι ότι δεν θα ήτανε η πρώτη μου φορά: Αυτό το λέω, έχοντας στον νου μου το ερωτικό

σκίρτημα του γιου μου σε ηλικία μόλις τριών ετών, σε ένα περιστατικό που ο ίδιος δεν θυμάται καν, αλλά εγώ ποτέ δεν θα ξεχάσω, όταν κοκκίνισε ολόκληρο το πρόσωπό του ξαφνικά, τη στιγμή που τον έπαιρνε στην αγκαλιά της η καινούργια του μπέιμπι σίτερ. Αλλά θυμάμαι επίσης και το ερωτικό σκίρτημα της κόρης μου, μια αυγουστιάτικη βραδιά, περίπου στην ίδια ηλικία, όταν σε μια εξοχή της Σικελίας, ενώ την είχα στην αγκαλιά μου, έκανε τα πάντα, κατακόκκινη κι εκείνη, για να την κρατήσει ένας νεαρός συγγενής μου που μόλις είχε φτάσει με το μηχανάκι του. Πέρα από την έλξη, όμως, θυμάμαι ότι είχα δει στο πρόσωπο των παιδιών μου και μια αμηχανία, έναν αποπροσανατολισμό, κάποιο δέος, που φανέρωναν εκείνο το παράξενο μείγμα συναισθημάτων κάποιου, ο οποίος ταυτόχρονα *θέλει* και *δεν θέλει*. Στα τόσο μικρά παιδιά μου τότε, αυτή η αντιφατική αίσθηση εξαφανίστηκε σχεδόν αμέσως, ενώ αντίθετα σε μένα είχε διατηρηθεί αρκετές μέρες μετά τον αγώνα βόλει μπροστά από εκείνα τα κάγκελα. Δεν θυμάμαι πόσες φορές ξαναπέρασα από το σπίτι της με την ελπίδα και συνάμα τον φόβο να την ξαναδώ. Ακόμα και σήμερα, η ανάμνηση εκείνων των χτύπων της καρδιάς διατηρείται μέσα μου ζωντανή. Και ίσως, επειδή στα χρόνια που ακολούθησαν η εμπειρία είχε μάλλον επαναληφθεί και σε άλλες περιστάσεις, μπορώ να πω ότι γνωρίζω αρκετά καλά την παράξενη αίσθηση ευφορίας και οδύνης μαζί, που ξαφνικά και απροειδοποίητα μας κάνει κομμάτια.

Κι εσύ πού ήσουν; Τι σκεπτόσουν; Τι έκανες όταν το βέλος του Έρωτα (Eros) σε χτύπησε για πρώτη φορά;

2. Επισκόπηση του βιβλίου

Η πολυπλοκότητα του φαινομένου του έρωτα απαιτεί πολύπλευρες προσεγγίσεις. Για την ακρίβεια, θα εξετάσουμε αυτό που η φύση προκαλεί μέσα μας, δηλαδή την παθητική διάσταση του έρωτα. Αλλά και αυτό που οι ίδιοι προκαλούμε στον εαυτό μας, δηλαδή την ενεργητική διάσταση του έρωτα. Και, τέλος, τη συνειδητή ένωσή μας με τη φύση, δηλαδή το συνολικό νόημα της παρουσίας μας στον κόσμο.

Στο πρώτο μέρος με απασχολεί ο έρωτας ως αποτέλεσμα αυτού που η φύση προκαλεί μέσα μας, τον οποίο μάλιστα περιγράφω ως αρχέγονη δύναμη, έκφραση της δύναμης διαστολής που κυριαρχεί στο Σύμπαν από τη γέννησή του, ιδιαίτερο φαινόμενο της οποίας είναι η ερωτική έλξη.

Στο δεύτερο μέρος, εξετάζω τον έρωτα σε σχέση με αυτό που εμείς καλούμαστε να κάνουμε με τον εαυτό μας ως όντα προικισμένα με ελευθερία, που ως εκ τούτου έχουν ευθύνη. Διότι, εάν αληθεύει ότι βρισκόμαστε αντιμέτωποι με φυσικές δυνάμεις ισχυρότερες από μας που συχνά μας εξουσιάζουν, είναι εξίσου αλήθεια ότι δεν υποτασσόμαστε πάντα και ότι υπάρχει ένας απροσδιόριστος χώρος, αυτός που συνήθως ονομάζεται ελευθερία, ο οποίος, προκειμένου να ωριμάσει ο έρωτας, προϋποθέτει τη διαμεσολάβηση της θέλησης και της ευφυίας.

Τέλος, στο τρίτο μέρος, πραγματεύομαι το μήνυμα που φέρνει μαζί της η παρουσία της αγάπης στον κόσμο αυτό για το νόημα της δικής μας παρουσίας εδώ, καθώς είμαι πεπεισμένος πως μόνο μέσα από την αγάπη μπορούμε να εντοπίσουμε ίχνη αυτού που συνήθως αποκαλούμε «νόημα της ζωής».

3. Το ζήτημα της προέλευσης

Πρώτα πρέπει να μας απασχολήσει το ζήτημα της προέλευσης του έρωτα σε μία καθ' όλα τακτοποιημένη ζωή. Δηλαδή να αναρωτηθούμε ποιος έριξε το βέλος. Στις περισσότερες ερωτικές υποθέσεις, το βέλος δεν προέρχεται από το πρόσωπο που μας κάνει να ερωτευτούμε, αφού συχνά αυτό παραμένει εντελώς ανυποψίαστο για το αίσθημα που το αφορά. Όπως το κορίτσι με τα κοντά μαλλιά και τα μάτια δάσος, στο οποίο δεν βρήκα ποτέ το θάρρος να ομολογήσω ξεκάθαρα το αίσθημά μου, ούτε κι έμαθα ποτέ αν το είχε αντιληφθεί ή όχι. Είναι αλήθεια ότι υπάρχουν και εκείνοι που ηθελημένα καταφέρνουν να τους ερωτευτεί κάποιο πρόσωπο. Στην περίπτωση αυτή, όμως, δεν πρόκειται για έρωτα αλλά για μία αρκετά συχνή παραποίηση του, την αποπλάνηση. Στα ιταλικά, η λέξη *seduzione* (αποπλάνηση) σχηματίζεται από την αντωνυμία *sé* (εαυτός) και το φώνημα «*duzione*» που προέρχεται από το λατινικό ρήμα *ducere* (άγω, οδηγώ), από όπου και η λέξη *dux*, «*duce*» (ηγέτης). Δηλαδή, *se-ductione* (αποπλάνηση) είναι η καθοδήγηση του άλλου προς τον εαυτό μας, μια πράξη υπέρτατου ναρκισσιισμού κάποιου που, σαν παράσιτο, εκμεταλλεύεται τη δίψα του άλλου γι' αγάπη. Ο αληθινός έρωτας είναι ακριβώς το αντίθετο. Είναι ο προσανατολισμός του εαυτού μας προς τον άλλο, η αναγωγή όλων των ενεργειών μας στον άλλο, έτσι ώστε τα στερεότυπα του εγώ αποκαθλώνονται, η ψυχή διευρύνεται και δημιουργείται μέσα μας ένα φιλόξενο ξέφωτο. Εφόσον μιλάμε κυριολεκτικά για έρωτα, έχουμε επιπτώσεις στο εγώ: πληγώνεται, κόβεται, και μετά ανοίγεται, ξετυλίγεται, απλώνεται, περίπου όπως το ζυμάρι που απλώνουμε με τον πλάστη όταν κά-

νουμε ταλιατέλες. Πράγματι, όταν παρουσιάζεται ο έρωτας, το εγώ έλκεται με έναν ακαταμάχητο και κατά συνέπεια επώδυνο τρόπο από μια πολύ ισχυρότερη δύναμη, από κάτι αρχέγονο και καθηλωτικό, που το προσελκύει αλλά και το τρομάζει, ένα είδος κοσμικού μαγνητισμού που βρίσκεται στο βάθος των ζωντανών πλασμάτων και που ξαφνικά αρχίζει να εκπέμπει ένα είδος ανεξέλεγκτης ακτινοβολίας. Μα ποιος ή τι ενεργοποιεί αυτήν την ακτινοβολία; Επανέρχεται λοιπόν το ερώτημα: Όταν σε πρωτοχτύπησε το βέλος του έρωτα, ποιος το έριξε; Από πού προήλθε αυτό το βέλος; Ποιο τόξο άραγε να το είχε ρίξει;

Το βέβαιο είναι ότι το βέλος μάς διαπερνάει από την αρχή. Πράγμα που σημαίνει ότι στην αρχή ενός έρωτα δεν θα ήταν ακριβώς σωστό να πούμε *εγώ αγαπώ*, χρησιμοποιώντας τον ενεργητικό ρηματικό τύπο που εκφράζει την πρωτοβουλία του υποκειμένου, όπως όταν λέμε *εγώ θέλω*, *εγώ επιλέγω*, *εγώ πηγαίνω*, για να υπογραμμίσουμε ότι είμαστε εμείς οι πρωταγωνιστές των πράξεών μας. Ο αληθινός έρωτας δεν είναι κάτι που εμείς ενεργοποιούμε κατά βούληση, αλλά μάλλον είμαστε εμείς που ενεργοποιούμαστε από αυτόν. Ο πραγματικός έρωτας δεν αφήνει την πρωτοβουλία σ' εμάς, αλλά μάλλον εκείνος μας ενεργοποιεί. Στην αρχή του αληθινού έρωτα, υπάρχει πολύ περισσότερη παθητικότητα παρά ενεργητικότητα. Εξάλλου, στην αρχή ενός έρωτα, δεν είναι βέβαια δυνατό να πούμε *εγώ αγαπιέμαι*, χρησιμοποιώντας την παθητική φωνή του ρήματος –για να περιγράψουμε δηλαδή μία ενέργεια την οποία υφίσταται το υποκείμενο– αφού συχνά στην αρχή αγαπάμε χωρίς να αγαπιόμαστε και χωρίς καν να γνωρίζουμε εάν η αγάπη μας θα έχει ανταπόκριση.

Επακόλουθο αυτών των σκέψεων για την προέλευση του έρωτα, είναι μια παράξενη γλωσσική αμηχανία, που

φανερώνει βαθύτατη υπαρξιακή αμηχανία: Αφενός δεν θα ήταν ακριβές να λέμε *εγώ αγαπώ*, εφόσον το πραγματικά ενεργό ή ενεργοποιό στοιχείο δεν είναι το εγώ, αλλά κάποια πολύ ισχυρότερη του δύναμη, που το αιχμαλωτίζει. Ούτε βέβαια, αφετέρου, θα μπορούσαμε να πούμε *εγώ αγαπιέμαι*, εφόσον στην αρχή αγαπάμε κάποιον, που ακόμη δεν μας αγαπάει και που ίσως δεν θα μας αγαπήσει ποτέ. Πώς λοιπόν θα ήταν δυνατό να μιλήσουμε για το ξεκίνημα του έρωτα; Πώς πρέπει να το περιγράψουμε; Πώς πρέπει να κλίνουμε σωστά το ρήμα *αγαπώ*; Ή μήπως είναι απαραίτητο να καταφύγουμε σε άλλα ρήματα;

ΣΥΝΕΧΕΙΑ ΣΤΟ ΒΙΒΛΙΟ...